

ODENSE AVALDUS

MEIE ABC VÕRDSUSE, HARIDUSE JA TERVISE HEAKS

Neljas üleeuroopaline tervist
edendavate koolide konverents:

Võrdsus, haridus ja tervis

7–9 oktoober 2013

ODENSE AVALDUS: MEIE ABC VÕRDSUSE, HARIDUSE JA TERVISE HEAKS

Neljandal üleeuroopalisel tervist edendavate koolide konverentsil Odenses 7.–9. oktoobril 2013 tehti järgmine avaldus, milles on arvestatud konverentsil osalenud nelja riigi (Taani, Eesti, Leedu ja Makedoonia) noorte arvamusi.

A. Meie põhimõtted, väärtused, sihid ja eesmärgid püsivad kindlana.

1. Tervist edendavad koolid parandavad eurooplaste tervist ja heaolu. Kool on parim koht laste ja noorukite tervisekäitumise ja eluviisi kujundamiseks.
2. Kinnitame tervise ja heaolu edendamise peamisi väärtusi ning põhimõtteid koolides üle kogu Euroopa. Need on loetletud alljärgnevas tabelis.

Euroopa tervist edendavate koolide väärtused
<p>Võrdsus. Kõigil on võrdne juurdepääs haridusele ja tervisele.</p> <p>Jätkusuutlikkus. Tervis, haridus ja majandusareng on omavahel seotud. Tegevusi ja programme rakendatakse süstemaatiliselt ja pikaajaliselt.</p> <p>Kaasatus. Erinevusi hinnatakse; kool on keskkond, kus üksteist usaldatakse ja austatakse.</p> <p>Rohkem otsustusõigust. Kõik koolipere liikmed on aktiivselt seotud.</p> <p>Demokraatia. Tervist edendavad koolid lähtuvad demokraatlikest väärtustest.</p>
Euroopa tervist edendavate koolide põhimõtted
<p>Kogu kooli hõlmav lähenemisviis tervisele. Terviseõpetus on seotud kooli üldise poliitika, keskkonna, igapäevaasuste arendamise ja koostöö edendamisega.</p> <p>Osalemine. Õpilased, koolitöötajad ja vanemad tunnevad end tegevustes osalejate ja vastutajatena.</p> <p>Kooli kvaliteet. Tervist edendavad koolid loovad õppimiseks ja õpetamiseks paremaid tingimusi; sellistes koolides õpilased õpivad ja õpetajad töötavad paremini.</p> <p>Tõenduspõhisus. Arendatakse välja uusi tõenduspõhiseid lähenemisviise ja praktikaid.</p> <p>Kool ja kogukond. Koole nähakse kogukonna arengus aktiivsete osalejatena.</p>

3. Tervist edendavad koolid aitavad Euroopa riike WHO Euroopa tervise ja heaolu poliitikaraamistikku Health 2020 ja EL2020 kaasava ja jätkusuutliku arengu strateegia eesmärkide täideviimisel.
4. Tervist edendavatel koolidel on oluline osa 2013. aasta WHO Helsingi avalduses esitatud lähenemisviisis „tervis igas poliitikas”.
5. Võrreldes 2009. aastal koostatud tervist edendavate koolide Vilniuse deklaratsiooni esitamise ajaga on enamikus Euroopa riikides majanduslikud, sotsiaalsed ja muud tingimused märkimisväärselt muutunud. Mõistame nende muutuste tagajärgi ning tajume vajadust arendada ja parendada tervist edendavates koolides toimuvaid protsesse ja suurendada

kaasatust. Seeläbi on koolid suutelised rahuldama nii praeguste kui ka tulevaste põlvkondade ühiskondlikke vajadusi.

6. Kinnitame veelkord oluliste kasutegurite näitlikustamise vajalikkust, eriti lastega töötavate hariduse ja sotsiaalvaldkonna töötajate hulgas.
7. Tervise edendamine koolides aitab koolidel saavutada oma peamisi eesmärke – parema hariduse pakkumist ja vähendada koolist väljalangemist.
8. Seetõttu kinnitame taas oma pühendumust tervist edendavate koolide arengule ja algatuse rakendamisele, vajalike asjakohaste uuringute korraldamisele, eri vahendite, võrgustike, protsesside ja oskuste arendamisele ja parandamisele aastatel 2014–2020.

Noored räägivad ...

„Mis on tervis? Tervis on:

- midagi enam kui lihtsalt sport ja tervislik toitumine;
- see, kui keha ja vaimu vahel valitseb tasakaal;
- positiivne mõtlemine.”

B. Tervist edendavad koolid toovad kasu

Tervist edendavad koolid pakuvad:

1. selgeid ja põhjalikult hinnatud näiteid hariduse ja tervise vaheliste seoste tõhususest, mis toetavad lähenemisviisi „tervis igas poliitikas” Euroopas;
2. raamistikku, mille abil saab ühendada tervist ja heaolu tähtsustavaid algatusi;
3. võimalusi muuta tervislik valik lihtsamaks nii koolidele, õpilastele kui ka koolitöötajatele;
4. tuge säästlikkuse tähtsustamiseks hariduses – inimeste tervis on seotud ühiskonna ja kogu maakera „tervisega“;
5. õpetajate tervise ja heaolu parandamist läbi tervist edendava töökeskkonna kujundamise koolides;
6. positiivset ja laia vaatenurka tervisele, mis hõlmab nii füüsilist, vaimset, emotsionaalset, sotsiaalset kui ka hingelist heaolu;
7. tõuget koolide kogukonna arengus osalemiseks;
8. saavutusi õpilaste tervise, heaolu, õpitulemuste ja oskuste arendamise osas;
9. kõikehõlmavat lähenemisviisi, mis soodustab õpilaste tervisealaste teadmiste, oskuste ja tegevuste paranemist;
10. võimalusi koostööks nii lapsevanemate kui ka kogukondadega, et tagada tegevuste jätkusuutlikkus;
11. tugevamaid sidemeid tervist edendavate koolide ja kooli tervishoiuteenuse vahel;
12. lõimitud kogu kooli hõlmavat lähenemisviisi tervisele seotud järgmistel teemadel:
  - kiusamise ja vägivalla vähendamine;
  - vaimse tervise edendamine;
  - seksuaaltervis, seksuaalõigused ja vastutustundlikkus;
  - toitumine ja kehaline aktiivsus;
  - probleemide ja konfliktide lahendamise oskus;
  - tervisealane kirjaoskus.

Noored räägivad ...

„Täiuslik tervist edendav kool peaks:

- olema inspireeriv ja meeldiv;
- pakkuma häid tingimusi värske õhu ja välitegevuste näol;
- pöörama enam tähelepanu õpilaste vaimsele tervisele.”

C. Edasiseks arenguks vajame ...

Tervist edendavate koolide edasine areng sõltub suuresti sellest, kui tõhusalt suudame suhelda sidusrühmade ja laiemaga üldsusega eri kanalite, sh sotsiaalmeedia kaudu. Seetõttu on vaja edastada selgeid sõnumeid tervist edendavate koolide tegevuste mõju ja tulemuslikkuse kohta ning teha koostööd asjakohaste eestkoste liikumistega, näiteks tubaka tarvitamise vähendamise tegelevate eestkoste ühendustega.

Suurendamiseks teadlikkust tervist edendavatest koolidest, palume praktiseerida järgmisi tegevusi.

Palume koolidel:

- keskenduda tervise kõigile aspektidele: lisaks füüsilisele tervisele ka vaimsele tervisele ja heaolule;
- juhtida kooli arengut, kasutades selleks tervist edendava kooli lähenemist;
- keskenduda tervist edendavates koolides muudatuste haldamisele ja juhtimisele;
- nõuda, et koolide juhtkonnad ja nõukogud seisaksid õpilaste ja õpetajate tervise ja heaolu eest;
- kasutada tervist edendava kooli põhimõtet praktikas ja
- pöörata rohkem tähelepanu koolide, lapsevanemate, kogukondade ja tervishoiuasutuste omavahelisele suhtlusele ja koostööle.

Palume otsusetegijatel ja poliitikakujundajatel:

- kasutada tervist edendavate koolide lähenemist „tervis igas poliitikas” rakendamisel nii üle-euroopalisel, riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil;
- kombineerida koolides tervise ja heaolu edendamiseks nii ülalt-alla- kui ka alt-üles-lähenemisviise;
- lõimida haridus- ja tervise poliitikat, kuna üks ei tööta ilma teiseta;
- arendada tulevikku suunatud juhtimist, mille sihiks oleks parema haridusega järgmine põlvkond;
- keskenduda haavatavas olukorras laste ühiskonda kaasamisele.

Palume uuringute ja hindamisega tegelevatel organisatsioonidel:

- kasutada nii tervise- kui ka haridusalaseid rahastusallikaid ühisuuringute korraldamiseks, et keskenduda koolides tervise ja heaolu edendamisele, empiirilistele uuringutele ja hindamisele ning nende tulemuste rakendamisele;
- kasutada olemasolevaid uuringuid uute algatuste ellu kutsumiseks;
- lõimida tervise ja heaolu näitajaid hariduse näitajatega sellistes valdkondades nagu kirjaoskus, kodakondsuse ja ühiskonnaelus osalemisega seotud oskused;
- keskenduda kõige paremini toimivate koostöövõimaluste välja arendamisele tervise- ja haridussektori ning teiste sektorite vahel;
- tuua välja sidusrühmade kaasatuse olulisus tervist edendavate koolide uurimuste kavandamisel ja läbiviimisel.

Palume organisatsioonidel nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohaliku tasandil:

- tunnustada kohalike omavalitsuste ja ametite keskset rolli tervist edendavate koolide edukal arendamisel ja rakendamisel;
- teadvustada tervist edendavate koolide saavutusi kogukondade seisukohast;
- panustada nii õpetajate, kooli juhtkonna kui ka teiste koolitöötajate võimekuse suurendamisse ning
- keskenduda tervise ja heaolu edendamisel elukestvatele lähenemisele, lõimides tervise koolieelses eas, koolis ja tööelus.

Palume kolmandal sektoril, kodanikuühiskonnal ja erasektoril:

- toetada koolide ja kogukondade koostööd;
- kasutada koolides tervise edendamiseks süsteemseid lähenemisviise;
- tunnustada nende kasvavat tähtsust, ent samal ajal teadvustada ka ohte, mis tulenevad „annetajate väsimisest” ja ebapüsivusest;
- panustada sotsiaalsesse kapitali ning
- suhtuda proaktiivselt era- ja avaliku sektori innovatiivsesse koostöösse.

Noored räägivad ...

„Tervisealane võimekus tähendab, et me:

- *julgustame koolide juhtkondi muutma tervislikud eluviisid kõigi õpilaste jaoks harjumuseks;*
- *julgustame koolijuhte pühendama tervisealastele küsimustele enam aega ja energiat;*
- *alustame väikestest muudatustest „revolutsiooni“ tegemise asemel;*
- *julgustame üksteist täisväärtuslikult ja tervislikult elama.”*